

УДК 657.1

Назаренко Т.П.*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту**Житомирського державного технологічного університету***Плисак В.В.***студентка**Житомирського державного технологічного університету*

АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ВИТРАТ

AUDIT OF EFFICIENCY OF BUDGETARY EXPENSES

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається аудит ефективності бюджетних витрат. Визначаються переваги і недоліки аудиту ефективності бюджетних витрат. Дається оцінка основного напрямку ефективності аудиту. Висвітлюються актуальні проблеми оцінки економічності, ефективності і результативності використання бюджетних коштів, представлена методика проведення аудиту ефективності використання коштів бюджетів. Автором на підставі теоретичного дослідження розкривається зміст поняття, а також характеризуються основні етапи аудиту ефективності бюджетних витрат.

Ключові слова: аудит ефективності, бюджетні видатки, результативність, державний фінансовий контроль.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается аудит эффективности бюджетных расходов. Определяются преимущества и недостатки аудита эффективности бюджетных расходов. Дается оценка основного направления эффективности аудита. Освещаются актуальные проблемы оценки экономичности, эффективности и результативности использования бюджетных средств, представлена методика проведения аудита эффективности использования средств бюджетов. Автором на основе теоретического исследования раскрывается содержание понятия, а также характеризуются основные этапы аудита эффективности бюджетных расходов.

Ключевые слова: аудит эффективности, бюджетные расходы, результативность, государственный финансовый контроль.

ANNOTATION

The article deals with the audit of efficiency of budgetary expenses. Define the advantages and disadvantages of audit of efficiency of budgetary expenses. Assesses the basic directions of the effectiveness of the audit. Highlights the current problems of assessment of economy, efficiency and effectiveness in the use of budget funds, the methodology of audit of efficiency of use of budget funds. The author on the basis of theoretical studies of the contents of a concept and characterizes the main stages of audit of efficiency of budgetary expenses.

Keywords: performance audit, budget expenditures, effectiveness, state financial control.

Постановка проблеми. Ефективне використання бюджетних коштів є однією з важливих проблем виконання бюджету у багатьох країнах світу. Особливо актуальна ця проблема для України, яка здійснює бюджетну політику в умовах обмежених ресурсів державного бюджету. Тому першочерговим завданням є реформування наявної системи фінансового державного контролю як важливого засобу підвищення ефективності державного управління. Відмінна риса аудиту ефективності, на відміну від фінансового аудиту, полягає в тому, що його

основним завданням є забезпечення економічності, результативності і продуктивності використання державних (муніципальних) фінансових і матеріальних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Створення та розвиток аудиту ефективності виконання бюджетних програм в Україні є предметом дослідження таких науковців, як А.В. Мамишев, М.П. Афанасьєва, І.Б. Стефанюк, О.В. Грибовський, Л.О. Сухарєва, Н.І. Рубан. С.В. Степашина.

Мета статті полягає у вдосконаленні національної методики проведення аудиту ефективності на основі передової міжнародної практики, розкритті передумов виникнення та необхідності запровадження аудиту ефективності бюджетних витрат в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поява аудиту ефективності була зафіксована у «Лімський декларації керівних принципів контролю» і прийнята міжнародним конгресом (INTOSAI) в 1977 р. За роки, що минули, аудит ефективності набув розвитку й поширення в багатьох зарубіжних країнах, а нині стає переважачим видом контролю за виконанням державного бюджету [1].

Існує безліч підходів до визначення поняття аудиту ефективності. Так, на думку М.П. Афанасьєва, «аудит ефективності – це нова ступінь розвитку системи державного фінансового контролю, яка являє собою незалежну перевірку, здійснювану державними органами зовнішнього контролю з метою оцінки результативності» [2]. Інше визначення дає С.В. Степашина: «аудит ефективності – це незалежна оцінка ефективності і результативності урядових заходів, програм чи організацій з точки зору їх економічності та відповідності цілям» [3].

Нині аудит ефективності проводиться за такими пріоритетними напрямками, які наведені в табл. 1.

Слід зазначити, що аудит ефективності відрізняється від перевірок цільового характеру витрачання державних коштів. Ця форма контролю включає не тільки аналіз результативності бюджетних проектів і програм. Крім того, повинен здійснюватися комплексний та всеосяжний аналіз причин неефективного вико-

ристання державних коштів на основі рекомендацій щодо вдосконалення бюджетного процесу, чинного законодавства та всієї економічної політики держави, наведений на рис. 1.

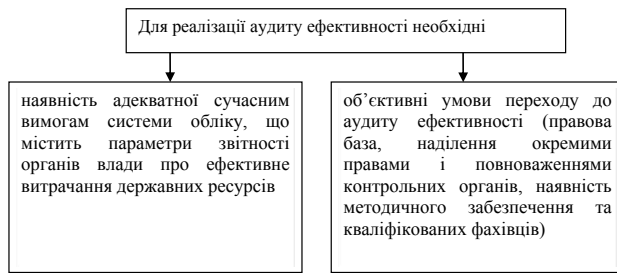

Рис. 1. Основні показники реалізації аудиту ефективності

Джерело: створено автором

Відповідно до загальноприйнятих стандартів аудит адміністративної діяльності – це незалежне дослідження ефективності та результативності діяльності органів виконавчої влади та виконання державних програм з огляду на дотримання принципу економічності та з метою вдосконалення управління [4]. Основними складовими аудиту адміністративної діяльності є аудит ефективності, аудит економічності, аудит результативності [7].

Узагальнення практики різних країн показує, що аудит адміністративної діяльності базується на рішеннях, які визначають стратегію діяльності в державному секторі економіки та який зосереджується на перевірці виконання програм та діяльності, а не витрат чи фінансової звітності й обліку. В цьому випадку оцінювання

програм може розглядатися як один з інструментів аудиту адміністративної діяльності.

Запровадження аудиту ефективності в діяльності органів фінансового контролю зарубіжних країн зумовило внесення відповідних змін до їхніх організаційних структур. У більшості з них (у Великобританії, Бельгії, Данії, Нідерландах, Норвегії, Швеції) з цією метою були створені спеціальні відділи з аудиту ефективності. Не менш важливим для розуміння сутності такого аудиту є й те, що в США, Канаді, країнах Західної Європи аудитом ефективності охоплюється лише видаткова частина державного бюджету. Доходи державного бюджету сприймаються як аксіома, що не потребує будь-яких доказів [10]. Тому в розвинених країнах аудит ефективності проводиться лише щодо державних видатків і державної власності. Зазначимо, що, відповідно до світової практики, існують такі три форми здійснення аудиту ефективності (рис. 2).

Оцінка ефективності використання державних ресурсів проводиться членами експертної ради, який формується контрольно-рахунковим органом у такій послідовності: [8]

1) на базі зібраної та проаналізованої інформації формуються кількісно-критеріальні показники;

2) на базі матеріалів контрольного заходу визначаються якісно-критеріальні показники;

3) здійснюється експертна оцінка показників.

Експертну оцінку ефективності використання державних коштів як один з можливих варіантів можна проводити за такою шкалою (табл. 2).

З вищевикладеного можна зробити висновок про те, що аудит ефективності порівняно

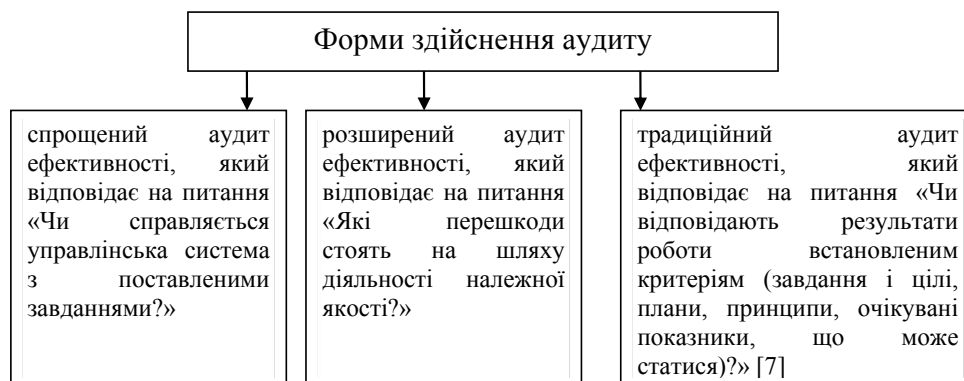

Рис. 2. Форми здійснення аудиту

Джерело: створено автором

Таблиця 1

Основні напрями аудиту ефективності

Напрямок аудиту ефективності	Аудит ефективності використання державних коштів
	Аудит ефективності використання коштів бюджету
	Аудит ефективності використання природних державних ресурсів
	Аудит ефективності використання державної власності
	Аудит ефективності цільових державних програм

Джерело: створено автором

Таблиця 2

**Рівень ефективності
використання державних коштів**

№	Показник
1	Низький
2	Нижче середнього
3	Середній
4	Вище середнього
5	Високий

з традиційним фінансовим аудитом включає нові завдання і значно розширює цілі і предмет державного фінансового контролю. А його застосування дає змогу підвищити ефективність і результативність витрачання коштів, в найкоротші терміни виявити наявні проблеми і вжити заходів щодо їх усунення.

Висновки. Виходячи з вищенаведеного, можна сформулювати такі пропозиції щодо вдосконалення аудиту ефективності, вирішення наявних проблем та наближення до міжнародної практики:

– створити адекватну нормативну та методологічну основу для проведення аудиту ефективності, розробити й затвердити єдину концепцію розвитку державного фінансового контролю в Україні;

– розробити загальні стандарти професійної етики державних аудиторів і контролерів у сфері державних фінансів з урахуванням найкращої міжнародної практики;

– внести зміни та доповнення до чинного законодавства, зокрема до Бюджетного кодексу, Закону України «Про Рахункову палату».

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аудит державних фінансів: стандарти аудиту INTOSAI : пер., підготовлений для Рахункової палати України Проектом TASIS. – К. : Рахункова палата України, 2002. – 48 с.
2. Державний фінансовий контроль виконання бюджетних програм / [Т.І. Єфименко, І.Б. Стефанюк, Н.І. Рубан, М.В. Бариніна-Закірова, А.В. Мамишев, К.В. Павлюк]. – К. : НДФІ, 2004. – 320 с.
3. Державний аудит : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни] / [Л.В. Дікань, О.О. Вороніна, Ю.О. Голуб, Н.В. Синюгіна] ; за заг. ред. Л.В. Дікань. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 164 с.
4. Про затвердження порядку проведення Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 2004 р. № 1017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1017>.
5. Рудницький В.С. Методологія ефективності аудиту / В.С. Рудницький. – Тернопіль : Економічна думка, 1998. – 191 с.
6. Ситнов А.А. Метод ефективності аудиту / А.А. Ситнов // Аудиторские ведомости. – 2007. – № 3.
7. Сич А.М. Ефективності використання державного аудиту / А.М. Сич ; укл. Л.О. Пустовіт та ін. – К. : Довіра, 2000. – 1018 с.
8. Труш В.Е. Організація і методика аудиту підприємницької діяльності / В.Е. Труш. – К. : Кондор, 2009. – 124 с.
9. Шеремет А.Д. Аудит : [учебник] / А.Д. Шеремет, В.П. Суйц. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 448 с.
10. Чумакова І.Ю. Аудит ефективності: зарубіжний досвід та українські реалії / І.Ю. Чумакова // Бухгалтерський облік та аудит. – 2009. – № 1. – С. 55–62.